



Tidsskriftet
DEN NORSKE LEGEFORENING

Bør alle sykehjemsbeboere vaksineres?

DEBATT

ANETTE HYLEN RANHOFF

anette.ranhoff@uib.no

Anette Hylene Ranhoff er professor i geriatri ved Universitetet i Bergen, seksjonsoverlege ved Diakonhjemmet Sykehus og seniorforsker ved Folkehelseinstituttet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Hun mottar royalty fra Gyldendal Akademisk for lærebøker.

MARIUS MYRSTAD

Marius Myrstad er ph.d. og overlege i geriatri ved Bærum sykehus.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Han har mottatt foredragshonorar fra Boehringer Ingelheim.

BÅRD REIAKVAM KITTANG

Bård Reiakvam Kittang er professor i infeksjonssykdommer ved Universitetet i Bergen og sykehjemsoverlege i Bergen kommune.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

TORGEIR BRUUN WYLLER

Torgeir Bruun Wyller er professor i geriatri ved Universitetet i Oslo og overlege ved Oslo universitetssykehus.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Skrøpelige sykehjemsbeboere i Norge har dødd etter at de ble vaksinert mot covid-19. Vaksinerer er et viktig tiltak for å hindre smitteutbrudd og dødsfall i sykehjem, men hos de aller sykeste og skrøpeligste bør man noen ganger avstå.

Det har vært mange og alvorlige utbrudd av covid-19 i sykehjem, både i Norge og andre land, og med høy dødelighet (1,2). Derfor satte helsemyndighetene beboere i sykehjem øverst på prioriteringslisten for vaksinerer (3). Vaksinerer i norske sykehjem startet 27.12.2020, og 14.1.2021 kom de første rapportene fra Statens legemiddelverk om dødsfall etter vaksinerer (4). Dødsfallene har aktualisert mer differensierte anbefalinger for vaksinerer av de skrøpeligste, og faglige innspill fra det norske geriatrimiljøet har blitt etterspurt.

Vi diskuterer her noen momenter som kan være til hjelp både for helsemyndigheter og for leger som skal foreta seleksjon av sykehjemsbeboere for vaksinerings.

Tåler bivirkninger dårligere

Eldre og skrøpelige beboere på sykehjem har høy dødelighet og ofte kort forventet levetid også under normale forhold. Det dør 300–400 pasienter ukentlig i norske sykehjem. Dødsfall i tiden etter vaksinerings er forventet og ikke nødvendigvis forårsaket av vaksinen.

«Dødsfallene har aktualisert mer differensierte anbefalinger for vaksinerings av de skrøpeligste»

På den annen side har svært få skrøpelige eldre vært inkludert i utprøvningsstudiene.

Dermed kan vi ikke utelukke at risikoen for alvorlige bivirkninger ved vaksinerings er høyere i denne gruppen enn hos yngre og friskere. Basert på det vi vet om geriatrike pasienter fra før, er det grunn til å tro at skrøpelige eldre vil tåle milde eller moderate bivirkninger av vaksinen dårligere enn yngre og friskere personer.

«Hovedanbefalingen bør fortsatt være å vaksinere de fleste pasienter i sykehjem»

På grunn av større sårbarhet for ytre påvirkning, inkludert legemidler, er det ikke usannsynlig at bivirkninger som feber, kvalme og oppkast kan få mer alvorlige konsekvenser for sykehjemsbeboere enn for yngre og friskere individer. Det er for eksempel større risiko for fall, med potensielt alvorlige konsekvenser, for en skrøpelig person som blir svimmel eller får blodtrykksfall som følge av vaksine. Vi er kjent med at noen få sykehjems pasienter har blitt lagt inn på sykehus med alvorlige symptomer i etterkant av vaksinerings. Når skrøpelige og multisyke pasienter blir akutt syke eller plutselig får redusert kognitiv eller fysisk funksjon, er det i mange tilfeller vanskelig å være sikker på hva som er den mest betydningsfulle utløsende faktoren. Det kan derfor være vanskelig å skille bivirkninger av vaksinerings fra andre årsaker til akutt funksjonssvikt.

Muliggjør lettelse i smitteverntiltak

Smitteverntiltak i sykehjem kan være svært belastende, særlig for pasienter med demens og pasienter med kort gjenstående levetid. Hensikten med vaksinerings er derfor ikke bare redusert dødelighet, men også å kunne lette på smitteverntiltakene og gi eldre mulighet til sosial omgang med sine nærmeste. En uvaksinert, skrøpelig pasient som utsettes for smitte, vil dessuten ha høy risiko for død og for langtidseffekter på funksjon og livskvalitet (5) samt for å spre smitten videre.

Selv om vi foreløpig har lite kunnskap om effekt og bivirkninger av vaksine hos de eldste og skrøpeligste, og vi per i dag ikke vet om det kan være forskjell i effekt og bivirkninger mellom de forskjellige vaksinetypene, mener vi det er grunn til å tro at bivirkningene som regel vil være milde og forbigående også i denne gruppen.

«Ved svært kort forventet levetid vil vaksinerings kunne påføre unødige plager uten at man oppnår ønsket effekt»

Ut fra dagens kunnskap mener vi derfor at hovedanbefalingen fortsatt bør være å vaksinere de fleste pasienter i sykehjem. Ved svært kort forventet levetid (uker eller få måneder) vil vaksinerings kunne påføre unødige plager uten at man oppnår ønsket effekt, og i slike tilfeller bør pasienten ikke vaksineres. Til eldre og skrøpelige som får svært plagsomme eller alvorlige bivirkninger etter første vaksinedose, må man dessuten vurdere nøye om man skal gi den andre dosen.

Dødsfall hos skrøpelige sykehjemsbeboere etter vaksine bør undersøkes nøye, og vi anbefaler at geriatrisk kompetanse involveres i denne granskingen.

LITTERATUR

1. Kittang BR, Hofacker SV, Solheim SP et al. Utbrudd av covid-19 ved tre sykehjem i Bergen. Tidsskr Nor Legeforen 2020; 140. doi: 10.4045/tidsskr.20.0405. [PubMed][CrossRef]
2. McMichael TM, Currie DW, Clark S et al. Epidemiology of Covid-19 in a Long-Term Care Facility in King County, Washington. N Engl J Med 2020; 382: 2005–11. [PubMed][CrossRef]
3. Folkehelseinstituttet. Hvem kan få koronavaksine. <https://www.fhi.no/sv/vaksine/koronavaksinasjonsprogrammet/hvem-kan-fa-koronavaksine/> Lest 27.1.2021.
4. Statens Legemiddelverk. Reported suspected adverse reactions of covid-19 vaccines. <https://legemiddelverket.no/english/covid-19-and-medicines/vaccines-against-covid-19/reported-suspected-adverse-reactions-of-covid-19-vaccines> Lest 27.1.2021.
5. Huang C, Huang L, Wang Y et al. 6-month consequences of COVID-19 in patients discharged from hospital: a cohort study. Lancet 2021; 397: 220–32. [PubMed][CrossRef]

Publisert: 27. januar 2021. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.21.0072

Mottatt 25.1.2021, godkjent 27.1.2021.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2023. Lastet ned fra tidsskriftet.no 4. juni 2023.